

היום נלמד בעזרת ה':

שקלים דף ב

על מסכת שקלים לא התחבר תלמוד בבלי, והמסכת היא מתלמוד ירושלמי. מומלץ ללמוד את המסכת עם ביאור 'תקלין חדתינ' (שחיבר רבי ישראל משקלוב תלמיד הגר"א) או עם ביאורו של הגר"ק קנייבסקי שליט"א.

משנה: בא' באדר בית דין מכריזים על השקלים (= חובת הבאת מחצית השקל לבית המקדש), וכן על חובת עקירת הכלאיים בשדות ובכרמים.

בטו' באדר קוראים את מגילת אסתר בכרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, ומתקנים את הדרכים והרחובות שהתקלקלו בגשמים בשביל עולי הרגל העולים לירושלים, ומתקנים את המקוואות (= מנקים אותם מטיט / ממשיכים לתוכם מים אם נחסר מהם השיעור), ועושים את כל צרכי הרבים (= יבואר בגמרא), ומציינים את הקברות בסיד (= שנמחה מהגשמים) כדי שידעו הכהנים ועושי טהרות להיזהר ולא יאהילו עליהם, ויוצאים אף על הכלאיים (= יבואר בגמרא).

גמרא: בא' באדר בית דין מכריזים על השקלים, מפני שבא' בניסן היו מקריבים קרבנות ציבור מתרומה חדשה, ולכן הקדימו להכריז שלושים יום קודם כדי שיביאו ישראל את שקליהם בעונתם (= בזמן), ותיתרום תרומת הלשכה מהשקלים החדשים בא' ניסן (= מקום בו היו מניחים את השקלים שנאספו, ובא' ניסן היו קונים מהם את קרבנות הציבור).

הגמרא מביאה מקורות לכך שתורמים את הלשכה בא' ניסן, מרבי שמואל בר רב יצחק, ומרבי טבי בשם רב יאשיה בשם רב כהנא.

תמן תנינן, אין בין אדר ראשון לאדר שני וכו': כלומר בשנה מעוברת שיש בה שני אדרים, מקרא מגילה ומתנות לאביונים הם באדר השני. אמר רבי סימון בשם רבי יהושע - אף ההכרזה על השקלים והכלאיים הם באדר השני.

(המשך בדף הבא ↓)

אמר רבי יוסי, ויאות: כלומר נכון הדבר שמשמיעים על השקלים באדר השני, שהרי הטעם הוא כדי שיביאו ישראל את שקליהם בעונתם, ואם יכריזו באדר ראשון הרי יש שישים יום עד א' ניסן, ועד אז הם ישכחו להביא. וכן נכון הדבר שמשמיעים על הכלאיים באדר השני, שאז הצמחים כבר ניכרים ומבחינים האם הם כלאיים, אבל באדר הראשון הצמחים עדיין דקיקים (= קטנים) ואינם ניכרים.

רבי חזקיה שאל את בני בית המדרש: האם לבני בבל הרחוקים צריך להכריז כבר מתחילת החורף כדי שיספיקו להביא את שקליהם בעונתם?

רבי עולא מקשה על חזקיה: במשנה לקמן (ז:): נלמד שבשלשה זמנים בשנה תורמים את הלשכה (= לשכה גדולה שהיתה במקדש שבה היו מכניסים את כל השקלים שישראל תרמו, וכשהיו רוצים לקחת את השקלים לקנות מהם קרבנות ציבור לא לקחו הכל בבת אחת, אלא בשלשה זמנים הללו), 1. חמישה עשר יום לפני פסח, 2. חמישה עשר יום לפני שבועות, 3. חמישה עשר יום לפני סוכות. ולכאורה יש לומר שלכן לא לקחו הכל מהלשכה בבת אחת, משום שהרחוקים עדיין לא הביאו את שקליהם, ולא תורמים על סמך מה שעתיד להגיע, ולכן על הקרובים שהספיקו להביא את שקליהם עד א' ניסן תורמים את הלשכה חמישה עשר יום לפני פסח, ועל הרחוקים תורמים חמישה עשר יום לפני שבועות, ועל הרחוקים יותר תורמים חמישה עשר יום לפני סוכות, כדי שלכולם יהיה חלק בקרבנות הציבור. ומכאן קשה לחזקיה, שאם אכן מכריזים לבני בבל מתחילת החורף, הרי הם יספיקו להביא את שקליהם עד לא' ניסן, ומדוע צריך לתרום את הלשכה בשלשה זמנים בשנה.

אמר לו רבי מנא לעולא: לא תרמו לפני פסח על הקרובים ולפני סוכות על הרחוקים וכו' כפי שאמרת, אלא באמת תרמו את הכל בא' בניסן, וכדברי חזקיה שלבני בבל מכריזים בתחילת החורף כדי שיספיקו להביא את שקליהם בעונתם, והטעם שתורמים את הלשכה שלש פעמים בשנה, כדי לעשות פומבי (= פרסום) שלכל ישראל יש חלק בקרבנות ציבור (ותרמו דווקא בשלשה זמנים אלו שבהם ישראל עולים לרגל).

הגמרא עוברת לדברי אגדה:

רב יהודה בר פזי אמר בשם רבי: האם נקרא פסוקים אלו ולא נבעת (= ולא תאחזנו בעתה וחרדה)? שמהם נלמד כמה גדול כחו של היצר הרע. **הגמרא מפרטת:**

לטובה - כאשר התנדבו בני ישראל למשכן, נאמר שרק מי שהיה '**נדיב לב**' הביא תרומה, ואילו **לרעה** - בחטא העגל נאמר '**ויתפרקו כל העם**'.
(המשך בדף הבא ↓)

לטובה - לקבלת התורה נאמר שמשה היה צריך להוציא את העם, ואילו לרעה - לשילוח המרגלים נאמר 'ותרקבון אלי כולכם' כלומר שבאו לבד ולא היה צריך להוציאם.

לטובה - נאמר 'אז ישיר משה ובני ישראל' כלומר שהיה משה צריך לעוררם לשיר, ואילו לרעה - נאמר שמעצמם בכו והתלוננו ולא רצו לעלות לארץ ישראל.

אמר רבי חייא בר אבא: כל השחתה שבני ישראל היו עושים, בהשכמה היו עושים אותה, ואילו לגבי עשיית מצוות נאמר שרק 'זריזים מקדימים למצוות' ולא כולם.

רבי חגי: שלוש 'תרומות' נאמרו בפרשת "ויקחו לי תרומה", 1. תרומת אדנים (= תרומה לעשיית אדני המשכן), 2. תרומת מחצית השקל לקרבנות ציבור, 3. תרומה לבניית המשכן שכל אחד הביא מה שהוא רוצה וכמה שהוא רוצה.

למדנו במשנה שבחמישה עשר באדר קוראים את המגילה בכרכים:

קושיא: האם לא אמר רבי חלבו שגם בני הכרכים יוצאים ידי חובה בקריאת המגילה בי"ד באדר, שהוא זמן קריאתה לכל? ומהמשנה משמע שבני הכרכים יוצאים ידי חובה רק בקריאת חמישה עשר. תירוץ: באמת הם יוצאים בקריאת י"ד, והמשנה נקטה שקריאתם בחמישה עשר באדר כדי להשמיע לנו שכל הדברים הנוהגים בחמישה עשר באדר נוהגים רק באדר השני, ולכן אמרה את קריאת המגילה עימם.

רבי יוסה וכו': רבי חלבו מלמדנו שאף אם בן כרך קרא את המגילה בי"ד באדר, אינו צריך לקרוא שוב בט"ו.

רבי יוסה מקשה: והרי למדנו בבבביתא שבמקום שיש ספק האם יש לו דין של כרך וקוראים בו בט"ו או שאין לו דין של כרך וקוראים בו בי"ד, קוראים את המגילה גם בי"ד וגם בט"ו, ולא אומרים שכיון שקראוה בי"ד כבר יצאו ידי חובה. וזה שלא כרבי חלבו!

תירוץ: בוודאי שכן כרך שלכתחילה קרא בי"ד חייב לקרותה שוב בט"ו, ובמקומות שמסופקים חייבים לקרוא בשני הימים, שאם לא כן נמצא שעקרנו את דין הכרכים שקוראים בט"ו, אלא שרבי חלבו דיבר במקרה שיחיד קרא פעם אחת באקראי בי"ד שיצא ידי חובה.

תני, רשב"ג אומר: אסור להספיד ולהתענות בי"ד ובט"ו שבאדר הראשון והשני.

לענין שטרות: לדעת רבי מאיר כשכותבים בשטר תאריך - באדר ראשון כותבים 'אדר ראשון' במפורש, ובאדר שני כותבים 'אדר' סתם. ולדעת רבי יהודה באדר ראשון כותבים 'אדר' סתם, ובאדר שני כותבים 'אדר שני' במפורש.